ה מ א ס ף

לחדש אב תקמ"ד

א

שירים

לכבוד הקיסר **יאוספוס** השני יר"ה, *)

עֶלְיוֹן עַל כֹּל! אֶת הַכֹּל מֵאַיִן קָרָאתָ,
וּגְדוּדִים אֵין מִסְפָּר, לְכִבּוּדְךָ בָּרָאתָ,
הֵם שׁוֹכְנֵי מָרוֹם, הֲמָה שׁוֹמְרֵי
מִשְׁמַרְתֶּךָ;
וְשַׁחֲקִים מֶה רָמוּ, אִם אֶל גָּבְהָם יֵשׁ חֵקֶר?
שָׁם יֵרֵעוּ שָׁם יָרוֹנוּ, כָּל כּוֹכְבֵי בוֹקֶר,
מִסְפָּרָם מָה רַב, מִי זֶה יְמַנֶּם זוּלָתֶךָ!

יא (2) ותשפיל

*) ועל דבר הסיד הזה (אשר אבר המלין מהורר הירץ נרו) הנני לומר, בהגרת כתובה אליו: "למת הדבר כי סרתי על הטולורלנגי שפקד קיסר רומי יר"ה במלכותו, ועל הטוב אשר הבר על ישראל, וחמכס עזותיו לבקשת גבירי טריעסטי נר"ו כי בשנת תקמ"ב לפק, כאשר הרצנו אגרות על דבר הריב שרבו בגלל מכתב דברי שלום ואמת שחברתי (כיון שהודעתי במכתב השליחי שקראתיו עין משפט) בעת היות הכיכו הגבירים הנ"ל בית המדרש של תלמוד תורה, ללמוד בו בהדרגה מוקדמי מצנה ותלמוד והקדוק לצון עברי ולשונו, ואחות לצון אתרן שפס גרוש

וַתַּשְׁפֵּל לִרְאוֹת גַּם מִתַּחַת כָּל שָׁמַיִם ,
עַד לֹא צוּיתָ אוֹר , חַקּוֹתָ חוּג עַל מָיִם ,
וַתְּצַו וַתְּהִי תֵּבֵל , וַתְּצַו עַל צֵאצָאֶיהָ ;
יַעַן תֵּבֵל זֹאת , לִבְנֵי אָדָם יְדַעְתָּ
מָה אָהַבְתָּ אָדָם זֶה , אוֹר עָלָיו הוֹפַעְתָּ ,
נִשְׁמַת חַיִּים בּוֹ , נוֹגַהּ הַשֵּׂכֶל עָלֶיהָ .

וַתֹּאמֶר אֵלָיו : „ גּוֹר מִמֶּנִּי , מֵרַע סוֹדֶךָ !
„ אֶל מַעֲשֵׂי יָדַי הַבִּיטָה וּדְרָכַי שׁוּרָךְ
גַּם דַּרְכֵּי רוֹם , גַּם דַּרְכֵּי שֵׁפֶל בָּךְ
חָתַמְתִּי
„ אַל תַּשְׁמִאִיל לֶכֶת , פֶּן תָּבוֹא בְּמִשּׁוּבַת
„ חֶרֶק
יָמִין לָךְ , פְּעָלַי שׁוּר , וּפְעַל גַּם אַתָּה צֶדֶק
„ גַּם לָרַעַת טוֹב גַּם לָרַעַת רַע בָּךְ
„ שַׂמְתִּי .

מֵאָז עַל מִצְעָדָיו , אֶת עֵינֶיךָ פָּקַחְתָּ ,
רָאִיתָ אָדָם מַה הוּא , אֶת לִבּוֹ בָּחַנְתָּ

חטאת

גריס בה , ומאחר עניני חכמה , ככתוב בספר תקנות סהדפיסו בלשון ליטאליאני , חן כל מקום בסיר חברו סם סיריס וזמירות לכבוד הסם ולכבוד המלך ולכבוד מוסד המדרש הן (עקאלע נורמאלי) הכ"ל :
ועבותיה העלתני לבקע גם מידי סירס על ענין זה להיות בחוברת עם סיריסם , ובהיות שלין מסרבין לגדולים , התהלכתי גם אני לרוח בסיר "

חַטָּאת לַפֶּתַח רוֹבֵץ , עַז יֵצֶר לִבֵּנוּ ,
יַעַן זֹאת , הוֹצֵאתָ מִזַּרְעוֹ רוֹדְפֵי צֶדֶק
יָשִׁיבוּ עַם מֵעָוֹן , וְיַחֲזִקוּ בָּךְ בֶּדֶק
לְגַדֵּר אֶת פִּרְצַת תֵּבֵל , בַּל תָּמוּשׁ
שִׁבְתֵּנוּ .

בַּאֲשֶׁר בִּימֵי קֶדֶם , חִישׁ מִדְרָכֶיךָ סָרוּ
טֶרֶם לַהֲבֵי אַפְּךָ מִסָּבִיב בָּעֲרוּ
זָרַח אוֹר בַּחוֹשֶׁךְ , אוֹר אַבְרָהָם
עַבְדֶּךָ ,
נוֹדַד מִבֵּית אָבִיו אִמְרֵי רַעַת הִפִּיעַ ,
דַּרְכֵי אֵל וּמַעֲשָׂיו לִבְנֵי אָדָם הוֹרִיעַ
וַתֵּפֶן אֵלָיו , צִדָּקָתוֹ בָּאָה עָדֶיךָ .

מוֹרֶה גַּם אַב לַהֲמוֹן גּוֹיִם אוֹתוֹ נָתַתָּ ,
בָּרוּךְ בִּרַכְתּוֹ וּבְרִיתְךָ עִמּוֹ כָּרָתָ ,
וַתִּקַּח אֶת זַרְעוֹ אַחֲרָיו לְסִגֻלָּתֶךָ ,
מֵחֲלָצָיו אֶת מֹשֶׁה אִישׁ אֱלֹהִים הוֹצֵאתָ
וּבְיָדוֹ אוֹר עוֹלָם , אֵשׁ דָּת לָנוּ הוֹרֵיתָ
וַיְהִי אוֹר , פִּתְאוֹם נִגְלוּ דַּרְכֵי חָכְמָתֶךָ .

אַחֲרָיו יְשָׁרֵי לֵב כַּנּוֹגַהּ מִשָּׁמֶשׁ הֵאִירוּ
מַשְׂכִּילֵי עַם , דּוֹר דּוֹר כַּכּוֹכָבִים הִזְהִירוּ
כַּמֶּלַח לַטְּעִים תָּפֶל ; הָיוּ לְמִתֵּי סֶכֶל

לא יַסְפִּיק הוֹן עָשִׁיר , אִם רַבִּים טוֹב יֶחְסָרוּ
אַךְ לֹא אוֹמֵץ גִּבּוֹר , אִם רַבִּים בּוֹ יִתְגָּרוּ
וְלִשְׁאֵר תּוֹעִים דַּי בָּאִישׁ אֶחָד רַב שֶׂכֶל .

כְּמוֹנוּ כָּל הָעַמִּים , לַעֲבוֹד אֶל נִקְרְאוּ
כֻּלָּם מַעֲשֵׂי יָדָיו הֵם , וּבְצַלְמוֹ נִבְרְאוּ
לֹא הָיְתָה מַמְלָכָה רֵיקָה מֵאֲנָשֵׁי דַּעַת ,
סוֹקְרֵא"ט הֶחָכִים צָפוּנָה , קוֹנְפוּצִי"וּס מִזְרָחָה
דַּלְתוֹת מִסְגֶּרֶת הַחָכְמָה , מֵהֶם נִפְתָּחָה
גַּם מֵהֶם עַד יָם תּוֹרַת הָאָדָם נִשְׁמַעַת .

מִפְּרִי חָכְמָתָם לִבְנֵי אָדָם שֵׂי הוֹבִילוּ ,
דָּבָר מִדָּבָר דַּעַת מִדַּעַת הִשְׂכִּילוּ ,
כִּי רַק בָּנוּ לֹא בָהֶם , דִּבְרֵי אֵל הוֹפִיעוּ ,
דָּרְשׁוּ לִירוֹא אֵל וּלְאַהֲבוֹ , לֶאֱהוֹב אֶת רֵעַ
לִרְדוֹף שָׁלוֹם , וַחֲדַל מִהְיוֹת מוּסָר פּוֹרֵעַ
צַו לָצַו קַו לָקַו מוּסָר חָכְמָה הוֹדִיעוּ .

אַךְ מִי רָאָה פְּרִי גָּמָל , עַד לֹא פוֹרַחַת ?
תּוֹחַל אֶרֶץ פִּתְאוֹם תֵּלֵד גּוֹי פַּעַם אֶחָת ?
עֵינֵינוּ רָאוּ זֹאת , שָׁמְעוּ הַפְלֵא וָפֶלֶא
הוֹקָם

הוּקַם מוֹשֵׁל חָכָם, אֵל צְוָתוֹ וַיְהִי,
לֵאמוֹר שָׁלוֹם לַרְנִין עַמִּים, וּלְהַשְׁבִּית נָהִי
הוּא יָאוֹץ עֹף הַשֵּׁנִי יָדוֹ עָשְׂתָה כָּל
אֵלֶּה.

כְּעָלוֹת שַׁחַר עֵין אִישׁ אֵל צֵאת שֶׁמֶשׁ
שׁוֹאֵפָה
חָפַת זָהֳרוֹ מְסָבִיב, עוֹד עָלָיו חוֹפָפֶת
וּבְצֵאתוֹ, קָנָוּ חַיִל קְצָוֵי תֵבֵל יָגִיעוּ;
כֵּן שַׁחֲרוּת יָאוֹץ חָפַת אוֹר לוֹ הֵאִירָה
כָּל מָקוֹם דָּרְכָה רָגְלוֹ אוֹת חָכְמָה הִשְׁאִירָה,
וּבְצֵאתוֹ לְמִשְׁוֹר, מַעֲשָׂיו חַיִל הוֹדוּ
הוֹדִיעוּ.

רוֹב בִּינָתוֹ טוּבוֹ וּגְבוּרָתוֹ סִפְּרוּ
יָבִין יַעַשׂ טוֹב, יָדָיו מְאָרִיוֹת גָּבְרוּ
לֹא תָשׁוּבָנָה מִפְּנֵי כֹל, כִּי יָשָׁר
מַעֲשֵׂהוּ
מַמְתִּיק מָרָר אֵיבָה, מַעֲבִיר שִׂנְאָה נוֹשֶׁנֶת
יְזַבּוּל כָּל מֵטִיב לֵבָב, יְהִיֶה לוֹ מִשְׁעֶנֶת
אוֹהֵב אֵלֶּה חָכָם, עוֹשֶׂה אֵלֶּה
אַשְׁרֵהוּ!

חתימת כרך הסמוך.*)

הגמד

*) להיות כי קצרה הידיעה מהכיל דברי השיר כלמו, נלתי הדפיס

הגמד הענקי *)

אין קטן בקטני השכל.

איש קטן בגמד, שכל שמו ושכלות עמו, קצף מאוד בחיני הגדולים ממנו במדה קטנת היש, לף כי בעירים הם לימים, ואם יכול יוכל היש לעשותו בעל מרחה וגדול הקומה ניתן יתן לו את כל הון ביתו מחירו, כי בזו יבוזו לו כל רוחיו במוך, ויתקלסו בו הנערים לאמר: ראו זה הגמד! ראו זה הגמד! ויהי כאשר היטיב מרח לו על הדבר הזה, ויוען להסיר את החרפה הרעה הזאת מעליו, ויעש לו שבי בדי עץ, עשרים אמה לורך שבר האחד לשבי הבדים, ודפים דפים קטנים יוצאים מצדיהם, וכאלי אמה ריוח ביניהם, לעלות ולרדת בם, גם להניע את רגליו ללכת עליהם. ותכל המלאכה ויעל ויעמוד על המעלה השישית, וייטב מראהו בעיניו ויקם וילך להראות כן לכל העם, ויראו אותו מרחוק, ויאמרו היש אל אחיו: קבה היש הגיצים הם! ויהי הוא הולך וקרוב, ויכירוהו וישחקו לו ויאמרו: איך נבהת אחינו שכל? — העל ראשי האבנים האלה תדרוך? — וינבה לבו מאוד בדברם אליו כואת ויען אותם ויאמר: הלא מצער הוא אשר ראיתם הנה אך השפלתי את נבהי למעניכם; ברצוני ואהי כענק לפניכם, ואתם כחגבים בעיניכם, הוא כלה לדבר, ויעל על המעלה העליונה ויתיצב שם ויהי כחגב לעיניהם.

על זה אמר החכם: גאות אדם תשפילנו.

. . . .

הילד

השמט המכתבים מדף הזה, לכן עזבנו חלק השבי מיסיר הזה אשר ימצאהו הקורא במחסף לחודש אלול.

דברי המאספים.

*) תלמון ונמודים במנדלותיך (יחזקאל כ"ח) ואמרו עליו המפרשים שהם בני אדם בעלי מדה קטנה בל"ח (צוערגי)

הילד והצב :

השמש האירה פני תבל ותזרח עלי כל נמש, ועשב השדה, ועשב קטן מפזז ומכרכר על שדה רענן שמח וטוב לבב, והנה תמותתו בכלמו בגל גדול, ויטמע על הגל ויפחד בו, כי בפסחו קפץ גם הגל עמו. ויסיתהו לבבו לקחת את הגל, וירדוף אחריו לתפשו, אך הגל רץ עמו, ויכרכר והגל כרכר עמו, וירא כי אינו מגלים כי לא ישיגהו, ויבז בגלם, ויסר לשמש פניו, וילך לדרכו, אכן כהתהלכו כה שוקט ובוטח, הביט מאחוריו והנה הגל הולך אחריו. ומה יקרו על זה דברי חכמינו: **כל הרודף אחרי הכבוד, הכבוד ממנו בורח.**

ע . . מ . .

ב

מכתבים

מכתב להחכם המפורסם מוהר"ר **פשר דבר** ממליחות קבורת וכריתת השולם.

מאשר רציתי כי נשתתם את דברי, והיו להודות לנערי בני ישראל דרך ה", עתה אשוב ואטיתי ידי בלמודים הם: **מושבך** הראשון, שאין העולם היה ויצא אל נדר היות, אחרי שמלפניים לא היה, מבלתי שהמציאו אחר מזולתו, לפי שאין להעלות על הרעיון, מאין מהותו ודיק ימצא דבר, כי מאפס לא יהיה יש, ואיך מבלי שורש באדמה יגדל עץ ויעשה פרי, שורש אין לו נוצ איך ימצא? גם אין להעלות על לב איש, כי העולם כלו כמו שהוא, ככה היה לעולמים, בהיי מפרי, תולדה מתולדה, אלף מאלף ואלה מאלה, עד אין חוף ואין חקר לתחילתם; ח"כ אין אחד אשר לא נעשה מעושה אחר קדם לו, וגם העושה הזה נם הוא נעשה ולבצע כאיש על הכל יחול גם נעשה או כפעל, אין בהם פועל שלא היה כפעל מיד אחר, צא וחשוב; אלו היתה הלוט שרשרת תלויה, שאין תכמנו רואים קצה, ומקומה הנחתת בה

כה כ"ת אות בלבד לפניכם, טבעת קשורה בטבעת, היפוך
בלב אדם לחשוב שכבה היא לעולמים, ולא תהיה יתד נתון
שכל הסרסרית תנשוך עליו? ואם כשקיף שתכתבו ואבותיכם עד
דורות עולמים כלם בניס הם, כי לא היו כ"ת לחדרי הולדם,
ונאתם לעולם לחדרי שולפניכם לא היו, ואין ת"ל כמצאו מובלי
אב הרחמן אשר לא כולד? וכבר אמרנו שאין דבר נמנא
מתפשט, מאין ומאפס, ואף שעתה חקי המתחים שאלידו עד
אין סוף, ולולא תולדות הלה עד אין סוף ואין תכלית, על
זאת אין להפליא, הואיל ויוצרם [החלם ועשם, ככה הכינם
שלא יתמו, כמו שאם הקלומו לספור לחד, שניס, שלשה
כן נוכל לספור מאה [והלאה עד בלתי קן, אך כשנשוב
לחזור, כל עוד שנשוב לראשית המספר, יחסר עד שלא
ימלא לנו כ"ת לחד בלבד, הנה ניפנין שים פה נור העולם,
יוצרו וכוננו, אין לו תחלה ואין רחשית לרחשיתו, כי הוא
לחד, לא מחובר מחלקים, ולא מקושר מכתחים שונים, לא כדברים
המורכבים, שכל חלק הדק מדקין מתלבד ומתיחד עם רעהו, שבת
הכעטף והמיוחד בו לחבר חלקין, כ"ת עצם לחד, לא יוסג לא
בחשבה חושים כ"ת על דמיון במחשבה שבחלם, שאין בו עומק
ורוחב ונובה, רק הוא לחד פשוט, אין תעלומו מעני דברים
או יותר, כי מי שתעלומו יותר מלחד, היה שם עושה טרם
לו חשר קבן החלקים ויחדם עד שהתלחדו, ולפי שהעולם,
בלו כן חקי מקובן מחלקים מחובר מדקים, מיוחד מכתחים,
ת"כ היה להם מקבן מיחד מחבר, חשר הוא בנפשו בלתי
מקובן מיוחד מחובר, כי סוף כל סוף נחקור, עד שנמלא
עושה, שאין עושה שהוא כעשה, כמו שזכרנו למעלה, שאם
בל העולם בלו בעשה ולא ימלא עושה זולתו, מי המציאו אחר
שלא היה? כי אין הדבר עושה את עלמו, שמקדם היותו היה
לפם ואין, וכח לא היה לו להמלא, כי גם כאן היה נעדר.
ואם תאמר לפי המוכח דעת ורצון הנור, הוא הוא בנפשו
לא שני דברים, ות"כ כאשר הוא חלקי קדם, כן חפלו ורצונו
לא יחודש בו רצון או דעת, ואם לא לימוק [הנה יש לו
מחדש, וכבר אמרנו, שהרצון הוא שאין פועל בו ולא מחדש
מחדש בו, ת"כ כמו [שהוא בלא בן דעתו בלא, והואיל וכן,
ת"כ אין נוכל לאמר שהעולם נברא בזמן, לחרי שלא היה,
ת"כ היתה רצון הבורא בו בעת ההיא ולא מקדם, ולפי זה
הלא מודם בו הרצון ההוא: מהיכן העולם נברא לעת ההיא?
לא יקשה עליך, לחם תאמר ככה דעת הנור היתה מעולם
שיהיה העולם נברא לעת ההיא, והנבילו לזמן ההוא, כמו
בל הגולמים בלם, וכל הנומחים בלם מיועדים, להמלא

את לחרי את, ולא מלבני העת הזה; ככה שיער היוצר זמן להמצא העולם בלוז, שאין תאמר, שמחשבתו פועלת תמיד מכלי תחלה מכלי קן, הוחיל והוא ומחשבתו עצם אחד (לא יפרדו כ"ח בלשון בני אדם, שקורה לשנים לכללם בתלה ח"), וכמו שהוא עם כן מחשבתו ורצונו, ח"כ גם וחשוב הוא יודע שכל הנולדים יהיו ולא יהיו, ואם עם דעתו זאת הוא בועל, צריך שלא תביא את ח" כמעט רגע שלא יהיו ושלא יהיתו אלא הקיים והמות דברים הפוכים לא יתכנו שיהיה בעת ח" — • ורחה עוד, העולם כלו כאשר הוא לפנינו, היינו צריך להיות בברת מעתה, שהדבר הנעשה כבר היינו צריך למעשה עושהו, להעשות מחדש, וכן נאמר עליו שככה היה בלא כאיזה הואיל שלא נאמר עליו שהדשהו עושהו וח"כ לא פעל בו צורו ואיה לאיזה יאמרהו תמיהד, וקבן שלקיו, וסדר מסדריו והתאים נתאיו, ושלא משלביו, ושקביל דקיו, זה מול זה וזה לעומת זה, ושכל בחכמה, ושכל בדעת, ליופי ולנעימות ולעומת התועלת, ומכלתי את לא יכול העושה לעשות דבר' והבונה לבנות, הבן רוחה, כי ה" צור העולם ומסגבו •

ועתה הנה זאת היא אשר אמרתי: כי חבון בלור מאת ומלפנים היה לברוא העולם לזמן הזה אשר ברצו, לפי שכל מעשיו בהשכל ודעת, לא כמקרה האם, בהפגש בו דברים ישרצו מאתו, מכלי דעת האם עליהם, וכל הזמנים טוים לו; לך הוא יתעלה ברצונו טוב הזמנים, וכועל בכל זמן מעשים טובים, ורבים שואלים: ומדוע לא היה העולם מקדם ימים אין מספר להמה, הלא ככחו אז כן היה כחו לעולמים? והפתרון נפתר מאליו, כי שאלת חלום היא, שכוונת תמצוד השאלה עד אין קן, וזה בהיה הבר לאריסט"ל ותמונת מרעיו, שהמציאו שהעולם קדמון ושומד מאז נצח נצחים, והלא בבר רמינו, שמשאלה לא היה כי אם יש לו מוציא ומביא שהביאו הנה, הוא אשר ערך ערכו וקצב קצבו, סדר מסדרו, אם בתת לעומת כתת בחדה אחת וקצב אחד, תמד על משקלם ומנינם להיותם טוים, וכוננם במיטור, הכין תכונתם, פקד מרתם ונם בקבילם אלה באלה, אלה לעומת אלה, עד היות העולם כלו במו תבנית אחת וגזרה אחת, אלה עושים ואלה נעשים, ושבים הנעשים והיו לעושים, והעושים לנעשים ושכל בחק ומשפט, וכל איש דעת יודע, שמכלי זמן לא יכול הפועל לעשות דבר ח"כ הדבר נראה מאליו, היות זמן שהועבר פעל ועשה כל אלה, יהי" למתי שיביה זמן לו להמצא

להמצאו, וא"כ מטרם הזמן ההוא עדן לא היה, הנה רואינו שאין העולם קדמון כ"א כברא לעתו, ועלינו להודות שהזמן שכאר לו יה הוא הטוב והנכון • והשכית, מי שרלה לתת סבה לדבר וטעם לאמר, הוא הסבה שמחמה נסבה, להמצא העולם לעת ההיא, לא יכול לתת סבה וטעם, מחה שלא נמצא אתו בעולם, אחרי שהעולם כבר נמצא; שמטרם היות העולם, מה השג לאדם בו, ואיך יתכן להרגות במחוכו מאחרי היותו על קדם היותו, ואיך א"כ נחקור, במה שאין בו חקר, אכאנו וכל חכמתנו לא נמצאים כ"א עם העולם ואחרי היותו, ואיך נתערב לנשת במקום אין לנו מעמד בו, וכל יודע מדע יסוג לאחור ולא יהיה טרוד הרעיון עשוק הלב בזאת וכזאת • והשלישית כל מעשה היוצר בבחירה ורצון, אין שם חוכם, ומה שברא את עולמו, היה למען חסדו וטובו, כי כן דרך הטוב והמטיב אם יש לאל ידו, ועתה בהיותו סבה להמצא העולם לעת ההיא, א"כ הסבה ההיא הסכתהו לברוא העולם, ולא היה לו מטובו וחסדו, כי הטוב והחסד הנאמן שם המה הנעשים מכלי סבה ומכלי דבר התלות בו •

עתה כאשר שת נא עיניך ורואה, איך נדחו דברי תועי רוח, החומרים ככל אשר אכאנו רואים פה, הכל מתנועות מקריות בדרך מושל מתנועות היסרה, ההבה היא נמשכת, ומתנועה העקושה, הסגלה, וכן לפי מרבית התנועה ומעוטה יסתנו הדברים לאשר יסתנו, ואם אתה מתמה לבי! תפקח עיניך על הרבות כח בשבך תשחק תלעג למו, תאמר מי כמה קו לכל אחת שיעור בתנועתו על נכון ומי הכליחם עד שמתנועות בפרדות כאלה, כוכבו כלם יחד להיות אלי מצות תמים דעים, ועוד שלום ביניהם עד' כי בשלומם שלם הייתי, ואין כי מחסור? ומי רחה על חודות התנועות כלם שבשדלו הבדל רבי תנועות השמש וכל כוכב משם כוכבי לכת, ותנועות הארץ, תנועות הרוח, תנועות הממים מכל ממח ומחמ בתנודו ובדלו, תנועות כל חי, תנועות האדם, רחוקים אלה מאלה, ואין אחת שוה אל אחותה, ואם שם כשורים מנשמים קיר, אף כן כלן מתאימות ומכוללה אין בהן, ומכלן יחד העולם מלא, יניב ונכון וקיים ויפר, אין זאת, כ"א שם אדיר ה' הוא מחוקקם ומופט את משפטם •

וראה עוד והבן, כי כח המחשבה הוא השליט והפוקד על מעשה הגוף כלו, אחריו ימשוך הרצון והחפץ בכל מלאכת

מלאכת הגוף ועבודתה וכו׳ ידמה את העבר כאלו הוא הוא לנגד עיניו, וממנו שופט על העתיד, והוא שומר העיניים שלא לתועלת, וכשמר מן העיניים שלא לנזק, וכו׳ מזכיר את הכשכחות ועורך כל מדע לפי הסדר והיופי מתיכף ומפרידם ומקבצם כפי שקול הדעת גם ככה ישפוט בחור עיניים והשמעות לזכיים, ודברי פיו, יתרועעם יחד עד כי יתאימו על יפיים ותקונם, היינו אומר כי כלם נועדו והתקבלו בהיותם נבדלים לגמרי מרעהו, והתמזגו יחד, היינו, מהתערב מין בשבע שחור ומין בשבע לבן, אדום, וירוק, ליוצרים כאים ממפתחי עיני הרואות, מכרובים ותמורים ציצים ופרחים מכלי ניר חכם שלר לותם בשרד ובמחוגה וכוכן הצורה לחשר נדמתה ויחדם לחשר יתחדו, וכן לא ימצא בשבע מדם מתערובת הצבעים, רק מהיותם מתחלקים לחלקים דקים מאד, עיינו לא תציג כל דק מדקיקם לרואות דק שחור, ודק לבן כפי חלקיקם, אך יתלכדו ויהיו אל דת עיניכו, ובדמה לנו כאלו התרכבו והיו לשבע אדם, ואין א״כ בכח המחשבה להתחקות בו את כל הברואה ובכשמע, ולקבצם יחד ואת כל כח מכח נפשו ולשפוט עליהם במשפט ודק, אם לדקו דברי תועי רוח, שכל כח יש לו תכונה בבדלת מזולתו; אך שקר המה אין בהם מועיל, אלקים עשה לנו הנפש הזאת, אחת היא בתולדתה ברה היא במדעה.

וכך אין ברית בדעת בתחלת-השקפתו, יכיר את אלהי עולם ה״ בפעולותיו מיוסדה למעלה, האדץ לפניו תדשא דשא תוציא עשב, תעשה עץ פרי ועצי יער, מיניהם ממיניהם שוניים יצמיו יולספר, ולכל אחד עתו לבדו, ומהמה יחיו מיני החיים כלם אין מספר להמה, ובפרדיס אין מרעהו כתעלומותם, ביחוכלם בניהם ובמחשם, ואלו היה הכל עשב אחד, או אם אך עשבים כלם ולא עץ, או עץ ולא עשב, אין פיתה היצירה דלה ואומללה וכמה מיני חיים אשר בהם ימלאו חסרונם, כעדרו אז, ואם הוציאו תנובתם לעת אחת? לא היה להועיל — הדגים בעבור רוב גידם ידגו הרבה מכינו התניינים — המקנה שתחת ידי אדם, יפרו וירבו מחיתו יער — משקלי העופות ונצותם, לפי ערך הרוח שיעשאו עליו, וכן רחשם חדוד וכנפיהם פרודות וזנבותם חדות לחתוך את הרוח ולעוף בו — משקלי הדגים ותמונתם לפי המים שהם גרים בם, וכל זכר יכיר את הנקיבה שמינו, וכן בהפך — ולא נעלם מאתם, המינים אשר רבצים עמהם בשלום, ואשר נלחמו אתם, ונוררים אותם — וכן הם יודעים כואם, בחי יוכלו

יוכלו עמוד, ולשלום עמהם, ואת כליהם שהם ילחמו, ויכוסו ממי שידעו שאין לשם כח לעזור כנגדם, יש מהם כתלו מתן בחורף, וישובו ויתיו בקיץ, ויש מהם חוגרים לחמם בקיץ להיות להם בימי החורף, ויש מהם נוסעים לחרלות החמים כהגיע ימי החרף, וכעבור הסתיו ישובו למקומם, ולכל מין ומין כפי תכונתו ותכניתו, הוכן לו מחיתו — ורחה לך כשמרים הם מכליון חרון, כי לעולם לא יוסיף דבר, והשחיתו לעתו, רק תכונה להכין נוסף לחר, כי אלו לא יוסיף הזרע בחרץ לא ימחו או יפרה וירבה, ואלו לא תשחת הבילה כשאם רוכבת עליה לא ימלא החערות, ואם ה" אין שומרם, ומושב חשבונם למקומם ועד גדולם, שיעמדו לעד לעולם שוא שקד שומרם, לך עיני ה" עליהם לטוב, הוא מנהג ונוהרם לרגעים, הוא יפקד וגם הוא הכינם הוא שומרם והוא מגילם.

עתה בוא ברוך ה"! תהדוק את כל הדוברים עתק על ה" אלוהיהם התועים בדברי תוהו, ואומרים לא הוא, אלא מוסדי עולם הרבעה אחים המה, האש והמים הטפר והמלח מקדם היו, שניים אין מספר להמה אין מושל ואין רודה אין נגיד ואין מנוה להם, אלא חלקי האש ודקיקם התרוממו ימד והיו למו שמש, ומדקי העבים שבהם הכוכבים כלם וכסיליהם, והשמש בחשו הגדול רתח את המים ואת העפר והכניעם ימד, עד אשר התלכדו חלקיהם והיו לאחדים, ואלה תוצאות הנמצאים אתנו כלם, והיו לזרה, הכבדים שבהם היו לברי הכנים, והמתכות הקלים מהמה לשמש, והקלים עוד מהמה, לכל מי לפי חלקיהם הכבדלים, וקלי קלים לאדם, לבעבועות הגה הנמצאות כלן שהכניעו יחד, תחלמנה שפתי שקר, עיניים להם ולא יראו, אזנים לא ישמעו מדוע לא יניעו עוד, ויתחדשו מדשות לבקריס? הלא עודם המה בעולם לא נכחדו היסודות החלה, ועיניהו רחיהו שחיץ כל אחד תחת השמש רק אשר היה הוא שיהיה, לא יפסרו ולא ירבו. ומי נתן קצבה לכל היצורים שלא הכניעו בקרח העודף על תמימותם? מי שך בעדם והגבילם בגבול? ומי נתן להם חומן להכניע די חקם בחין מחקור לשלמם ותכניתם תקוכם ויפים? מי חק חקי כחם ונתחיהם במדה במשקל ובמוכין, ערך זה עול זה וערך כל בשר לקרחת רעהו? ומי הסכילם דעת להכניע שתי נוויות שוות בכל תכניתם ובמרחה ובקומה בלא דמות ותמונה רק נבדלים להיות זכר ונקבה, למען הרבותם ולהפרותם להוליח מחלחיהם כדמותם ולשמם? ואיך הניע הבעבוע ערך נכון ונשא שהתרוממו חלקי המים

על שני מקומות נבדלים, להמלא שתי העיניים, ולהיות כלי קבול האור! ותמונת כל הנברא, ונפש הוכנו כמו כן להזכיר בשני מקומות לקבל שלמת כל רוח וכל דבר הנשמע, וכן הפה יש חמשה תוקפותיו לבטא ה"ח"ע"ה" ב"ן"מ"ף" נ"י"כ"ק" ד"ט"ל"כ"ת" ז"ש"ם"ר"ז", והחוטם ליחוד לו את כל ריח המריחים ולהכשיר להוליך רוח חס והלילה הנכנסים ולהסיר רוח קר ולהכשיר כנפי הריאה, למען סבב את הדם בכל הגוף כלו ולהעמידו על עמדו להחיותו, ולהקימו? —

ועוד נפלא הפלא ופלא להבין ולתרג תרג נכון בעצמות ובגידין, מזלים ומיתרים, בשר ודם, רוח ושוע, וכלים מכלים שונים, חלקי הגוף כלו, רק ליופי ולנעימות, לעמוד ולחיות, ובן לכל נמת, שרשו וגזעו פרחו וזרעו, לכל אחד כמקומו ומספטו — לעופות העופפים בלילה עיניים שונות מאשר יעופו ביום, ועיני יתורי היס שונות מעיני יתורי היבשה, שניים וקיבת תוכלי דשא מזונים מתוכלי בשר ועצם, ומי הולין הבעבוע בתורת מיזור לכל יתעה בתורת מתעה, לשלח עין הדג ולתתו בראש הבשר ולא היה לו לתועלתו, ופרסות הסוס ברגלי האדי, ולא היה יכול לדרוס ולשבוך אדי בטרפו, ולמה לא התחיתו כל חלקי הדקים, לאחד אחד, וכל הנבדלים לאומר, והוי מחטה למעלה נמד אחד ואחד אחד, תומר על תומר נפור על נבור, אך נבדלו בחלה הבדלות דומם נומח מי ומדבר, ולכל החיים נלע ימנית ונלע שמלית, רחם לאחד עורף לאחד נב לאחד והעלה בתוך, וכלים לרעיוניהם, להניעם אל תועלתם, ולהמניעם מן נזקם, וכל אחד זרעו למיניהם, לא יחלוף ולא ימיר לזולתו, ומי רחה על תולדותם ועד צורתם הדקה בכל הזרעונים, כי בכלי המחזה תבחנו מבישים צורתם, למשל, לזרע התפוח מצויר הפרח הנזע המעיפים העלים והתפוחים עד שלא יעשה בחרן כ"ח להשלח ולהתנדל במרחב, וכן בכל מין ומין בעטף צורתו בו בתוך קן ותכלית, מי היה הצייר ואיה סופר ואיה שוקל את כל אלה? ומדוע לא ימלא בהיפוריס רגלים על גביהם, ועיניים לחורי ראשיהם, ובכלם אין חוח בלי לב, לא יחסרו בלתי יתרים ומכלים, לא יגדלו בלתי מזון, וכלם יחד- נאחזים ונקשרים, צורך החרן אל המים, וצורך המים אל הרוח, וצורך הרוח אל המקם. אם אין מים תיבש החרן ויחות כל אשר בה, ואם אין רוח לא יכשלו לידי המים, וירומו על כנפיו, ואם אין שמש אין רוח רקוע ועומד לשאת את לידם, ולהגשמם לעתם, ואין

פרט וחין תנובה חין חי וחין חדש, ואלו לח תמשוך השמש בכוחו כקילי השמים והכוכבים, לח ילכו הולכים וסובבים, ואלו חין להם כח לרוץ ולנועע, חז עמדו מכוחו ולח ימושו ממקומם, וקי כושח כל כבד העולם כלו, כי על מי לדכיו השבעו, הכך רושם כי ה" הוח חלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת —

תמן דברי הפעם, עד חשר יניח ה" חותי לח לשוב לורה לח חשר יורני, חכי המלמד להועיל.

ה"ק זאב וואלף בן המנוח כ"ה חברהם כתן זצל מדעסויח.

ג

תולדות גדולי ישראל.

ד

וגם תולדות הזמן יפקד מקומם.

ה

בשורת ספרים חדשים.

בשורת ספר מלות ההגיון עם בחורו הנדפס פעם שלישית בברלין.

ספר מלות ההגיון להרמבם עם באור מהכפ הכולל המפורסם כמהור"ר משה בר מנחם נרו , הובא פעם שלישית לדפוס לטובת חברת **חנוך נערים** , בדפום החברה , בברלין .) ע"י הר"ר **אהרן** במהור **זברי"** ז"ל מק"ק **יערסלאו** . הספר הזה הודפס כבר שני פעמים , רחשובה בשנת תקכ"ב ע"י הרופא התורני כמהור"ר **שמשון** הקהלירי , שנית בשנת תקכ"ו עי" החכם התורני כמהור"ר **בער** מדהלהיעוב יצו" , לכן כרבות הימים הלכו הספרים החלה הלוך וחסור , גם עליהו השגיאות אשר הרבו מבשולות לקוראים בו , לכן התעורר התורני כמהור"ר **אהרן** הנ"ל להוליאו לאור שלישית עם דברים חדשים שמעע מפי הרב המחבר ומפי מכירים אחרים , עם מכתב כתוב להנגידים מנהיגי **חברת חנוך הנערים** .

הרוצה לקחת את הספר הזה פה קעניגסבערג העיר או מאכסי פולין , ימצאהו אצל הב"ח כה **נטע** פוזנא בבית הגביר הנגיד כ"ה **מאנים** הלוים יצו" .

* * *

ספר תוכחת מגלה להקופח התורני מהורר **מרדכי גומפל** הלוי הנקרא גם פרחפעסחר **לעוויסאן** כבר יצא לאור בקק" המבורג בבית המדפים **עקערמן** .

הספר

---

*) זה ימים לא רבים הרשות נתנה מאת אדוננו המלך יר"ה להנגידים החכמים כ"ה **יצחק** בן הנגיד המפורסם פ"ו כ"ה **דניאל** יפה , וכ"ה **דוד** פרידלענדר חתן פו"מ הנ"ל , מנהיגי החברה , להדפיס ספרים בלשון עברי , גם בלשון העמים החפרים יושבי קדם , בדפוסם אשר יכינו להם , לטובת החברה אשר הקימו . ובאברת כתובה אליהם מאת המלך דבר טוב על דבר חנוך הנערים הלז , כאשר שמענו . ה" יגן בעדו , ובעדם כי עזו הטובה הגדולה בישראל .

הספר הזה הוא כתור על מגלת קהלת עם מאמר מהשלימת הנפש, אשר העתיק המחבר מן הספר המפורסם אשר מחבר גר דורנו רבינו משה בר מנחם בלשון לשכנו, *) ועוד מאמרים מענין בחית המשיח ותחיות המתים, וקראתי הספר תבוא תחת כתובה להחדון גוסטאף השלישי מלך שוועדן י"ה, (כי המחבר הנהו פרופעסער בחוכמת בחדושת המלך הנ"ל) ואקרי החברת יבואו שוד חמד הקדמות מדברות מענין התורה והלשון, ותחשוב ידבר בלשון הקודש אשר עדן לא נשמעו מפי מדקדק עברי יקרת הקורא בו וימצא מחמדים לנפשו.

* * *

מאגדת בתה חלינו מאחד מחנשי בריתנו בעיר ברלין שמעתי חלה:

„בעיר דיהרנפורט יצא לאור ספר חדש, בשם ידיעת „שלמה והוא כתור על שמות „נרדפים שבלשון עברי חלק ראשון, יתבארו השמות „המתיחסות אל הזמן, המקום, והתנועה, ובהקדמת „הספר יתן אומר בקצות תוספות אותיות האמנתיות ובסוף „ו"ן המחברת, שם מחברו שלמה פאפנהיים חיש „לובנוויץ במדינת שלעזיען. ברחותי את שער הספר „הזה ואת שמו, ובכספה וגם כלתה נפשי לדעת את מספרו, „ומה בו, ויהי בקרתי בו, וארא אחברו כי חיש חכם יודע „ספר הוא, ורוב דברין נחמדים ויקרים המה, חדשים אשר „לא נשמעו מפי חיש עד הנה, כולם בסדר נכון סדרם, ושנים „המה.

את כל אלה שמענו מפי איש משכיל, יודע לשון, מבין בדקדוק, ובטוחים אנחנו כי בנדק כל אמרי פיו, לכן נודיע לך זאת הקורא האהוב! אולי תחפון לקנות את הספר הזה. ואנחנו לא רחינוהו עד עתה, ובעוד ימים אחדים נבוא הספר אלינו תשמע גם את מספרנו, ומה מלאנו בו.

גם איש ברלין חיש לקחתו, יודיע את מחיר אלינו, ועל ידינו יבוא הספר הזה לידו.

חברת דורשי לשון שבר.

---

*) Phädon, oder über die Unsterblichkeit der Seele.